

ЧЕХУН

Василь Федорович — академік НАН України, директор Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України

ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НАН УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОМІСТКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Загальні збори НАН України завжди були знаковою подією в розвитку вітчизняної науки, оскільки вони віддзеркалюють рівень розвитку суспільства. Нинішнє зібрання є, без перебільшення, історичною подією, тому що, з одного боку, ми зараз перебуваємо на порозі 100-річного ювілею НАН України, а з іншого — як ніколи гостро стоїть питання: бути чи не бути науковій галузі в Україні. У цивілізованих країнах світу зазвичай узагальнюють досягнення науки в цивілізаційному прогресі, адже вона була, є і буде рушійною силою економіки, а відповідно, і розвитку суспільства.

Отже, коли ставиться питання про роль і місце наукової галузі у відновленні економіки України, ми повинні впевнено заявити, що країна має науково-технічний потенціал, здатний вивести економіку держави з фінансової кризи. Очевидно, в умовах реформування держави наука має бути локомотивом цього процесу, визначати ключові пріоритети свого розвитку. Національна академія наук, яка востаннє реформувалася під соціальне замовлення 60—80-х років ХХ ст., що, до речі, дозволило їй блискуче виконувати завдання, поставлені потребами соціально-політичного устрою держави того часу, зараз потребує негайної модернізації.

Сьогодні є значні проблеми соціалізації науки та наукомістких технологій. На жаль, у свідомості суспільства та керівництва держави не завжди є чітке уявлення щодо визначеності та об'єктивності оцінки результатів діяльності науковців — реального продукту. Відомо, що науковий продукт має свій життєвий цикл. За наявних нині проблем з впровадженням, а це, передусім, відсутність державної інноваційної політики, занепад вітчизняної економіки, найчастіше науковий продукт залишається тільки в пам'яті тих, хто його створив. І в цьому є значна

вина Академії — ми не змогли своєчасно донести до суспільства і переконати владу своїми публічними звітами про здобутки науковців, які поповнюють світову скарбницю знань, і про створені нами інноваційні продукти.

Сьогодні здійснюється пошук різних моделей та шляхів реалізації інноваційної продукції. Хтось вважає, що таким рецептом є технологічні парки. Ідея технологічних парків є хорошою, але, на жаль, вона увібрала в себе ті самі проблеми, що й уся економіка пострадянського суспільства в цілому. Крім того, відсутня або неузгоджена законодавча база не дозволяє нам повторити успіх проекту Кремнієвої долини. Стримувальними факторами є також відсутність адекватної системи стимулів для впровадження вітчизняних розробок, відомча розрізненість розробників технологій і виробників та повна відсутність системи рекламного супроводу продукції. Тому споживачі надають перевагу імпортним аналогам, не завжди при цьому орієнтуючись на критерії якості такої продукції.

Трансформація науково-технічних розробок в інноваційний продукт є найскладнішим етапом у ланцюгу, що зв'язує науку і споживача. На сьогодні кожний науковий інститут, з огляду на дефіцит повноцінної законодавчої, нормативної і фінансової бази, вимушений тією чи іншою мірою розвивати напрям, пов'язаний з комерціалізацією отриманих результатів. При цьому так і не було визначено загальні правила, кожна установа самотужки прокладає свою стежку, але далеко не всі досягають кінцевої мети.

Новий Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» дає нам надії. У ньому закладено цілий ряд механізмів, що дозволяють після незначного доопрацювання вийти за межі цього замкненого кола.

Національна академія наук України в період кризового стану в державі має ініціювати створення інноваційних платформ для впровадження низки пілотних проектів, що дасть змогу реалізувати наукомісткі технології в інтересах розвитку економіки країни. Для цього, в рамках реформування НАН України, необхідно зробити такі кроки:

1) створити агенцію маркетингу та інформаційно-аналітичного моніторингу для інвентаризації вітчизняних технологій;

2) визначити мережу національних технологічних платформ у ключових галузях вітчизняної науки (енергетика, біотехнології, нові матеріали тощо) через створення компаній державно-приватної форми власності (фондів);

3) забезпечити систему сертифікації та стандартизації технологічних етапів виробництва продукції пілотних проектів;

4) забезпечити збалансовану координацію національних і міжнародних проектів з метою ефективного використання фінансових, матеріально-технічних і кадрових ресурсів;

5) створити систему логістики реалізації вітчизняного наукомісткого продукту.

Такий підхід з урахуванням світового досвіду створить реальні передумови для реалізації системи пріоритетів щодо інтеграції науки і практики, впровадження сучасних наукомістких інноваційних технологій в економіку держави.

Сьогодні Україна перебуває на старті інтеграції у європейське співтовариство. Ми повинні чітко пам'ятати, що транснаціональні корпорації зовсім не чекають на нас, а тому нам слід терміново налагоджувати міжнародну кооперацію для створення малих та середніх наукомістких виробництв. Це дозволить подолати економічний занепад держави і прискорить наш вихід на світові ринки.